

Õiguskantsler

Teie 21.08.2022 nr

Meie 16.09.2022 nr 6-1/221305/2204856

Õpetaja lähtetoetuse saamise tingimused

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole õpetaja lähtetoetuse asjus. Selgitasite, et kuna Teil on osaline töövõime, asusite tööle vähema kui 0,5 ametikohaga, kuid lähtetoetuse taotlemiseks peab õpetaja töötama vähemalt 0,5 ametikohaga. Juhtisite tähelepanu, et kui õpetaja töökoormus peaks pärast toetuse saamist vähenema alla 0,5, ei pea ta selle tõttu toetust tagastama. Teie hinnangul diskrimineerib seadus neid inimesi, kes ei saa sel ajal, kui on võimalik toetust taotleda, töötada vähemalt 0,5 ametikohaga.

Mõistan Teie seisukohta. Samas ei saa pidada põhiseadusvastaseks tingimust, et õpetaja lähtetoetuse saamiseks peab õpetaja töötama vähemalt 0,5 ametikohaga.

1. [Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse](#) (PGS) § 77 lõike 2 järgi võib lähtetoetust taotleda inimene, kes täidab kõik seaduses sätestatud tingimused. Muu hulgas peab inimene töötama vähemalt 0,5 ametikohaga koolis õpetajana, kusjuures 0,5 ametikoha arvestamisel loetakse selle hulka ka samaaegne töötamine kutseõppeasutuse kutseõpetajana või üldharidusainete õpetajana (PGS § 77 lg 2 p 2).

2. Põhiseadus ei nõua õpetaja lähtetoetuse maksmist, küll aga paneb põhiseadus riigile kohustuse tagada kvalifitseeritud õpetajate olemasolu koolides. Lähtetoetus ongi üks võimalikest hariduspoliitilistest meetmetest, millega saab suunata sihtgruppi (seaduse tingimustele vastavaid õpetajaid, mitte kõiki kvalifikatsiooninõuetele vastavaid õpetajaid) tegema riigile sobivaid valikuid. Algselt oli eesmärk saada toetuse abiga õpetajaid tööle maapiirkondadesse, nüüd soovitakse toetusega tagada, et õpetajaid jätkuks igasse kooli.

3. Eelnevat arvestades ei saa pidada lubamatuks, et lähtetoetuse saamise tingimuseks on seatud vähemalt 0,5 ametikohta. Väga väikese koormusega töötav õpetaja ei aita kahjuks lahendada õpetajate puuduse probleemi. Pigem tekitab see hoopis olukorra, kus kooli tuleb tööle võtta mitu sama õppeaine õpetajat, kes kõik töötavad väga väikese koormusega. Küsimus ei ole ainult selles, et niisugune töökorraldus on kooli jaoks ebamugav. Probleemiks võib saada ka see, et ei jätku õpetajaid, kes oleksid valmis vabaks jääva koormusega töö enda kanda võtma.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Üks põhjus, miks inimene ei saa vähemalt 0,5 ametikohaga tööle asuda, on osaline töövõime. Samas võib neid põhjusi olla mitu (nt lähedase hooldamine). Ka neil juhtudel ei saa õpetaja lähtetoetust taotleda, sest väikese töökoormusega ei aita ta kaasa toetuse eesmärgi saavutamisele.

4. Pärast lähtetoetuse saamist võib inimene tööpoolest asuda tööle vähem kui 0,5 ametikohaga, kuid ta ei pea selle pärast toetust tagasi maksma. See ei tähenda aga, et 0,5 ametikoha nõude seadmine oleks lubamatu või mõttetu. Elus tuleb ette olukordi, mida ette näha pole võimalik (nt enda või lähedase haigus). Ilmselt ei asu valdav osa lähtetoetuse saanutest pärast toetuse saamist siiski tööle väiksema kui 0,5 koormusega. Paraku pole toetuste süsteemid üldjuhul kunagi kaitstud kõigi võimalike ärakasutajate eest. Riik peab jälgima, et toetus ja selle saamise tingimused täidaksid jätkuvalt oma eesmärgi ja et riigi raha ei kulutataks põhjendamatult.

5. Eelnevast ei saa järeldada, et riik ei peaks osalise töövõimega inimeste töötamist toetama või soodustama. Osalise töövõimega inimeste tööle asumine ja tööl püsimine on riigi huvides. Seda saab aga kõige paremini teha spetsiaalselt osalise töövõimega inimestele mõeldud meetmete abil (nn positiivsete erimeetmete rakendamine, vt ka [võrdse kohtlemise seaduse](#) § 6). Ühe meetme (nt õpetaja lähtetoetus) kaudu ei pruugi riigil olla võimalik saavutada mitut eesmärki: täita õpetajakohti ja samal ajal soodustada osalise töövõimega inimeste tööle asumist neile sobiva koormusega.

Loodan, et selgitus on Teile abiks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Haridus- ja Teadusministeerium